

SURİYE'DEN TÜRKİYE'YE GÖÇ: TEHDİTLER ve FIRSATLAR

Hakan Ömer TUNCA¹, Ahmet KARADAĞ²

Öz

Tarihte coğrafi koşullar ve iklim nedeniyle dünyada yer değiştiren insanoğlu; modern çağda insan hakları ihlalleri, hakların eşit dağıtılmaması, nüfus artışı, kaynakların yetersizliği, daha iyi bir yaşam ve iç savaşlar dolayısıyla göç etmektedir. Göçler gidilen coğrafyadaki toplumun sosyal, ekonomik, siyasal, güvenlik ve toplumsal konularda etkilemektedir. Bu etkiler göçün başında tehdit olarak algılanırken ilerleyen zamanda bir fırsata dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Göçlerin son yıllardaki örneği Suriye iç savaşı ve Suriyelilerin başta çevre ülkeler olmak üzere kitlesel göçüdür. Bu makalede mevcut araştırmalar ışığında Suriyelilerin Türkiye üzerindeki ekonomik, eğitim, güvenlik ve diğer (sağlık, barınma, kapasite yetersizliği ve uyum konularını içeren) başlıklarında etkileri araştırılacak ve Suriyeliler kaynaklı etkiler, tehditler ve fırsatlar kapsamında tespit edilmeye çalışılacaktır. Sonuç kısmında politika üreticilere bazı tavsiyelerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Suriye, Türkiye, Etki Analizi, Tehditler, Fırsatlar
Jel Kodu: R-11

Migration From Syria To Turkey: Threats And Opportunities

Abstract

In the history, human beings have migrated in the world due to geographical conditions and climate. But in modern times it occurs due to human rights violations, unequal distribution of rights, increase in population, inadequate resources, a better life search and civil wars. Migrations affect the destination society in many ways such as the economy, politics, security concerns and social issues. While these effects are perceived as a threat at the beginning of migration, they have the potential to turn into an opportunity later on. The example of migration in recent years is the Syrian civil war and the mass migration of the Syrians, especially to the peripheral countries. In this article, with the help of current studies the effects of the Syrians on Turkey such as economy, education, security and other (including health, housing, lack of capacity and integration issues) will be investigated and the impacts of Syrians will be tried to determine within the context of threats and opportunities. In the conclusion part, some recommendations will be made to the policy makers.

Keywords: Migration, Immigrant, Syria, Turkey, Effect Analysis, Threats, Opportunities.
Jel Code : R-11

¹ Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, e-mail: hotunca@hotmail.com, ORCID:0000-0002-1180-2549

² Prof. Dr. İnönü Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-mail: karadag.ahmet@ inonu.edu.tr, ORCID:0000-0002-4031-0295

Geliş Tarihi / Arrived : 30.09.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 18.10.2018

Giriş

Göç, insanların dünya üzerindeki hareketliliğini ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık, tarih boyunca hareketliliğini sürdürmüştür. Bu hareketlerin sebeplerinden en başta gelenleri, kışların sertliği ve yazların kuraklığı gibi iklim ve yer üstü-altında bulunan kaynaklarda oluşan coğrafi şartlardır. İçerisinde yaşanan bölgenin değişen hava koşulları ve mevcut veya potansiyel yeraltı-üstü kaynakları insanları bir bölgeden diğerine gitmeye teşvik etmiştir. İçinde bulunulan zamanın şartlarına da uygun olarak kabileler arasındaki anlaşmazlıklar ve bunlara bağlı çatışmalar, modern devletin kurulmasından sonra iç savaşlar, ülke işgalleri, din ve millet ayrımları, siyasal sistemlerin değişiklikleri, özellikle insan hakları ihlalleri ve bu hakların eşit bir şekilde dağıtılmaması, salgın hastalıklar başta olmak üzere sağlıkla ilgili sorunlar, nüfus artışı ve bağlantılı olarak kaynakların yetersizliği nedenleriyle duyulan kaygılar insanların doğup büyüdükleri yerlerden başka coğrafyalara yer değiştirmesi sonucunu doğurmuştur.

Anadolu coğrafyası, hem dünyadaki jeopolitik konumu hem de yeraltı-üstü kaynakları ile insan hareketliliklerinin tarih boyunca yaşandığı bir bölge olmuştur. Bireysel veya kitlesele olarak Anadolu coğrafyasına yakın doğudan batıya Avrupa'ya, güneyden Afrika'dan Kuzey Avrupa'ya gelişmiş ülkelere göç sürekli bir hal almıştır. Özellikle modern devletlerin kuruluşundan sonra meydana gelen dünya savaşları nedeniyle imparatorlukların ortadan kalkması ve sömürge devletlerin bağımsızlıklarını kazanması göçe sebep olmuştur. Bu göçlerden Türkiye de nasibini almıştır.

Uluslararası toplum, BM şemsiyesi altında ana felsefesi göç dolayısıyla mağdur olabilecek insanları korumak olan "Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin Sözleşme (1951) ve Mültecilerin Statüsüne ilişkin 1967 Protokolü" ile bu konuda bazı kararlar almıştır. Bu sözleşmede sığınmacı ve mülteci kavramları ile bu statüdekilere nasıl davranılacağı belirlenmeye çalışılmıştır. Söz konusu sözleşmede mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi, sığınmacı ise; İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara uyan kişiler Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) korumasından yararlanmaya hak kazanan kişilerdir. Ülkeler ve BMMYK bu durumdaki kişilerin geri gönderilmemesi ve koruma altına alınmasını taahhüt etmişlerdir. Türkiye bu sözleşmeye taraf olmuş, ancak

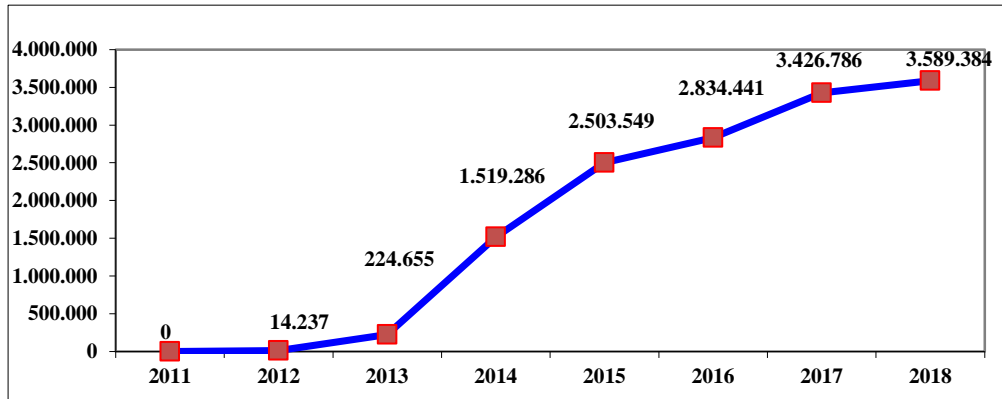
coğrafi çekince koymuştur. Bu coğrafi çekince, doğudan gelenlerin Türkiye Cumhuriyeti tarafından mülteci kabul edilmeyeceğini ifade etmektedir.

Göç ile gelen kişilerin tarihsel süreçte yaşanan göçlerde topluma sosyal, ekonomik, siyasal, güvenlik vb. birçok konularda etkilerde buldukları görülmüştür. Bu makalede özellikle Suriyeliler bağlamında Türkiye'ye etkileri ve bu etkilerin “tehdit mi yoksa fırsat mı” olduğu yayımlanmış kitap, rapor, resmî devlet kuruluşları beyanları yardımıyla araştırılmaya çalışılacaktır.

1. Türkiye'deki Suriyeliler

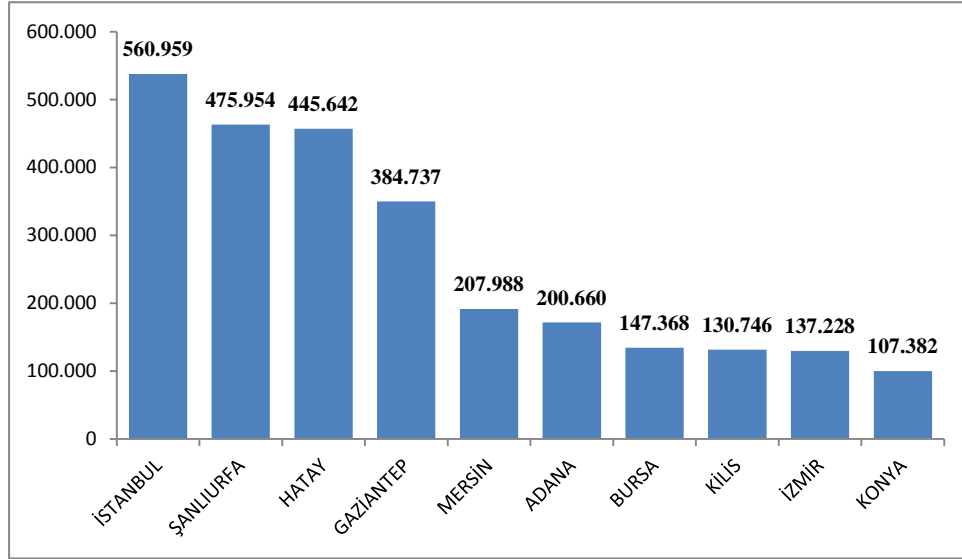
Suriye'de 2011 yılında başlayan huzursuzluklar, kısa zamanda çatışmalara ardından da sayısız aktörü olan bir iç savaşa dönüşünce, ciddi insanlık krizlerinden biri yaşanmaya başlanmıştır. Halen devam eden bu durum kısa ve orta vadede Suriye ve çevre ülkelerde değişik etkiler yaratabilir. Suriye'den Türkiye'ye yönelik ilk toplu nüfus hareketi, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesinde Cilvegözü sınır kapısında gerçekleşen 252 Suriyeli vatandaşın sınırdan içeri alınmasıyla başlamıştır (Erdoğan, 2015:5). Suriyelilerin kitlesel olarak gelmesinde başta insani gerekçeler olmak üzere, coğrafi yakınlık, inanç ve kültür yakınlığı gibi sebepler ile Türkiye “Açık Kapı Politikası” uygulamıştır (Duruel, 2017:208). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nün Tablo-1' de görülen resmi kayıtlarına göre 2011 yılı sonunda 14.237, 2012 yılı sonunda 224.655, 2013 yılı sonunda 1.519.286, 2014 yılı sonunda 2.503.549, 2015 yılı sonunda 2.834.441, 2017 yılı sonunda 3.426.786 ve 24.05.2018 tarihi itibarı ile 3.589.384 Suriyeli koruma altına alınmıştır (GİGM, 2018).

Tablo-1: Türkiye'deki Suriyeliler (GİGM Verisidir. 24.05.2018 tarihi itibarı ile)

Türkiye; açık kapı politikası gereği Suriyelileri ülkeye kabul etmiş, ilk gelenlerden itibaren barınma merkezlerine yönlendirmiş, kitle göçü haline geldiğinde ise ülkede istedikleri yerlere yerleşmelerine izin vermiştir. Suriyelilerin en fazla yaşadığı iller ve miktarları Tablo-2’de görülmektedir.

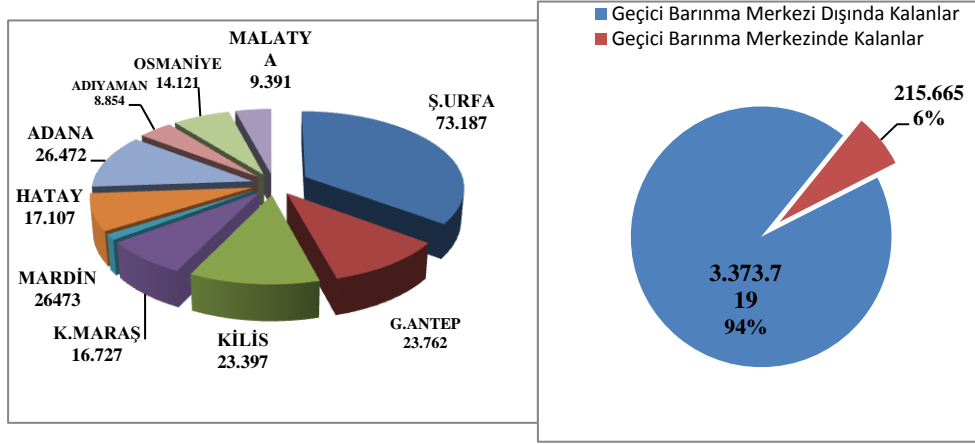
Tablo-2: Suriyelilerin İllere Göre Sayısal Dağılımı (GİGM Verisidir. 24.05.2018 tarihi itibarı ile)

Suriyelilerin illere göre sayısal dağılımına bakıldığında bazı illerde yüksek rakamlar göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra bazı illerde Türk nüfus ile Suriyelilerin neredeyse aynı sayılara ulaştığı görülmektedir. İllerdeki yoğunluk hakkında bir kanaat edinebilmek için o ilde yaşayan Suriyelilerin Türk vatandaşlarına oranına bakmak daha uygun olacaktır. Örneğin İstanbul; 560.959 Suriyeliyi barındırmakla beraber 15.029.231 Türk nüfus içerisinde bu oransal olarak % 3,73 ile Türkiye ortalaması olan % 4,44’ün altında kalmaktadır. Oransal olarak Gaziantep (%19,18), Hatay (%28,29), Kilis (%95,91), Mardin (%11,48), Mersin (%11,59), Osmaniye (%10,34), Şanlıurfa (%23,97) illeri yüksek oranlarda Suriyeliyi misafir ederken Suriyeliler kaynaklı etkilerin en fazla hissedildikleri yerler olmaktadır. Diğer bir konu ise bu illerde Suriyelilerin nerede yaşadıkları ile ilgilidir. Erdoğan araştırmasında kentlerde yoksul kitlelerin yaşadıkları semtlerde yoğunlaştıkları sonucuna ulaşmıştır (Erdoğan, 2017:23).

Hâlihazırda Türkiye’de bulunan Suriyelilerin 228.221 (% 6)’i barınma merkezlerinde (10 ilde 21 adet), kalan 3.195.986 (% 94) Suriyeli ise Tablo-3’te görüldüğü gibi Türkiye’nin dört bir tarafına dağılmış durumdadır.

Tablo-3: Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezleri Dağılımı (GİGM Verisidir. 24.05.2018 tarihi itibarı ile)

Yaş durumları ise Tablo-4'te görüldüğü gibi genç nüfustan oluşan bir topluluk şeklinde görülmektedir. Suriyelilerin okul öncesinde 505.904, Türkiye'de zorunlu eğitim yaşında olan (5-18) 1.150.791, çalışma yaşında olan (18-65) 1.863.414 kişi oldukları görülmektedir. Bu rakamlardan hareketle Türkiye'de doğmuş Suriyeli çocukların sayısının 500 binin üzerinde olduğu, erkeklerin 1.947.053 (% 55) ve kadınların 1.642.331 (% 45) kişi oldukları göze çarpmaktadır.

Tablo-4: Suriyelilerin Yaş Dağılımı (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Verisidir. 24.05.2018 tarihi itibarı ile)

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM		%
TOPLAM	1.947.053	1.642.331	3.589.384	3.589.384	100
0-4	261.514	244.390	505.904	505.904	14.1
5-9	248.573	233.076	481.649	1.150.791	32.1
10-14	197.167	181.312	378.479		
15-18	161.007	129.656	290.663		
19-24	320.983	227.846	548.829		
25-29	199.898	144.654	344.552		
30-34	166.782	124.226	291.008		
35-39	117.214	92.619	209.833		
40-44	78.502	71.051	149.553	1.863.414	51.9
45-49	59.298	55.348	114.646		
50-54	47.926	45.938	93.864		
55-59	32.106	32.121	64.227		
60-64	23.154	23.748	46.902		
65-69	15.006	15.143	30.149		
70-74	8.342	9.303	17.645	69.275	1.9
75-79	4.760	5.728	10.488		
80-84	2.688	3.466	6.154		
85-89	1.402	1.748	3.150		
90 +	731	958	1.689		

Yaşlara 15-39 yaş aralığına bakılırsa en fazla kadın erkek arasındaki sayı farklılığı göze çarpmaktadır. Bu da dünyada yaşanan hareketliliklerde yaşanan temel sorun yalnız genç erkek gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu sorun Murat Erdoğan'ın da belirttiği gibi özel riskler yaratma potansiyeli taşıdığı söylenebilir (Erdoğan, 2017:25).

2. Suriyelilerin Türkiye’de Bulunuşlarına İlişkin Yapılan Düzenlemeler

Türkiye’ye Suriye’den 29 Nisan 2011’de gelen ilk grup, ilk çadır kent alanı olarak Yayladağ merkeze yerleştirilmiş, daha sonrasında devam eden girişler üzerine ise 09 Haziran 2011 tarihinde Altınözü ve 12 Haziran 2011 tarihinde Boynuyğun Çadır Kentleri kurulmuştur. Türk Hükümeti, T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Türk Kızılay’ı aracılığıyla ilk girişlerin olduğu günden itibaren bölgede, zaman zamanda “sıfır noktası” olarak tabir edilen Türkiye sınırı dışındaki bölgede insani yardım faaliyetlerine başladı (Kızılay Suriye Krizi Genel Bilgiler, 2017). Türk hükümeti, Suriye’den ilk kabile girişinden 11 ay sonra krizle mücadele etmenin yasal ve idari çerçevesini çizen bir yönergeyi yürürlüğe koymuştur. 30 Mart 2012 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” ile ortaya çıkan bu kitlesel göç akımını yönetmenin esaslarını belirlemiştir. Sürecin yönetilmesi için “T.C. Başbakanlık Suriyeli Sığınmacılar Genel Koordinatörlüğü” oluşturulmuş ve 20 Eylül 2012 tarihli Başbakanlık genelgesi ile “Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar konusunda kamu kurumları arasındaki her türlü konunun koordinasyonu ile ilgilenmek üzere” Gaziantep’te görev yapan bir Koordinatör Vali atanmıştır.

Hem Türkiye’de ortaya çıkan ihtiyaç hem de başta AB olmak üzere uluslararası kurumlardan gelen talepler dikkate alınarak yapılan hazırlıklar sonrasında, mülteciler-sığınmacılar konusunda içinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün (GİGM) kurulmasını da sağlayan ilk kapsamlı yasal düzenleme 2.2.2013 tarihli 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile gerçekleştirilmiştir. GİGM, yasanın 11 Nisan 2013 tarihinde yayımı itibarı ile diğer düzenlemeler ise yasanın yayımı tarihinden 1 yıl sonra 11 Nisan 2014’te yürürlüğe girmiştir. Yasa çerçevesinde kurulan ve sürecin sivilleşmesi bakımından son derece önemli olan GİGM’nin, iltica ve göç yönetimine ilişkin sorumluluğu kademeli olarak o tarihe kadar yabancılar konusundaki işlemleri yürüten Emniyet Genel Müdürlüğü’nden devralması öngörülmüştür. GİGM, Genel Müdüre bağlı Merkez Teşkilatı

(Göç Politikaları ve Projeleri, Hukuk Müşavirliği, Eğitim, Bilgi Teknolojileri, Yabancılar, Strateji Geliştirme, Uyum ve İletişim, Destek Hizmetleri, Uluslararası Koruma, İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma, İnsan Kaynakları, Dış İlişkiler Daire Başkanlıkları) ve Sürekli Kurul ve Komisyonlar (Göç Danışma ve Düzensiz ile Mücadele Kurulları ile Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu) ve Taşra Teşkilatı (81 İl Göç İdaresi Müdürlüğü) ve Yurt Dışı Teşkilatlarından (Göç Müşavirlik ve Ataşelikleri) teşkil edilmiştir (YUUK, 2013).

Uluslararası koruma bakımından 11 Nisan 2013'te yürürlüğe giren YUKK; Türkiye mevzuatında daha önce yer almayan uluslararası koruma çeşitleri olarak “mülteci”, “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” ve “geçici koruma” terimlerini getirmiştir. 1951 BM Sözleşmesinde Türkiye'nin getirdiği coğrafi çekince kuralından vazgeçilmeyerek bu terimler tanımlanmış, özellikle YUKK temelinde özellikle Suriyelilere yönelik “geçici koruma” getirmiştir. Bu Kanunun 91'inci maddesi gereğince 22 Ekim 2014'te “Geçici Koruma Yönetmeliği” Türkiye'deki ve sonradan gelecek Suriyelilere yapılacak işlemleri içerecek şekilde hazırlanmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Yönetmelikte 1'inci madde Suriyelilerin geçici koruma altında olduğunu özel olarak ifade etmektedir. Yönetmelik ile Suriyeliler için geçici koruma hukuki zemine dayandırılmıştır. Yönetmelik 15'inci maddesi ile Bakanlar Kuruluna geçici korumanın sınırlandırılması ve durdurulabilmesi yetkisini vermiştir. Yönetmelik, bu tür kayıt altına alma konusunda yaşanan ve yaşanacak sorunları da ortadan kaldırmak amacıyla yabancılara adres kayıt sistemine kayıt yaptırma zorunluluğu getirmiştir. Yabancılara, ancak kayıtlı oldukları illerde bulunmaları şartı ile temel hizmetlere ve diğer sosyal yardımlara erişim hakkı sağlamıştır. Yönetmelikte kadın ve çocuklar konusunda özel koruma önlemlerinden söz edilmektedir (Erdoğan, 2015:55-56).

GİGM'nin teşkilatlanmasının ardından Göç İdaresi (GİGM Suriyelilerle İlgili Çalışmalarımız, 2017) tarafından çıkarılan 13.08.2014 tarihli ve 22 sayılı Genelge, 17.10.2014 tarihli ve 29 sayılı Genelge, 15.12.2014 tarihli ve 36 sayılı Genelge, 25.07.2014 tarihli ve 2014/429 sayılı Talimat yazı, 23.11.2014 tarihli ve 98022 sayılı Talimat yazı ile Suriyelilerin kayıtları, temel hizmetleri, sosyal yardımlar, güvenlik, acil durum işlemleri düzenlenmiştir.

AFAD tarafından krizin başından itibaren kurulan GİGM'ye bağlı Barınma Merkezleri ile ilgili 22.04.2014 tarihinde Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, işlettirilmesi ve denetimi hakkında yönetmelik çıkarılmıştır.

Suriyeli çocukların Türk okullarına ve Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) kayıt olmalarına ilişkin yasal çerçeve MEB'in 2014/21 genelgesiyle belirlenmiştir. GEM, geçici koruma altında bulunan Suriyeliler için kurulan eğitim kurumlarıdır. 2018 yılından itibaren MEB, barınma merkezlerinde yaşayanların merkezlerde bulunan okullarda, diğer çocukların ise Türk eğitim sistemi içerisinde eğitim alacağını belirtmiştir. MEB; 23 ve 26 Eylül 2013 tarihli genelgeler, AFAD ise 18 Aralık 2014 tarihli genelgeler ile eğitimi yürütmektedir.

YUUK 89'uncu madde iş piyasasına erişim ile ilgili olarak;

- Başvuru sahibi veya şartlı mülteci, uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvurabilir,
- Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi, statü alma tarihinden itibaren bağımlı veya bağımsız olarak çalışabilir,
- Mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibinin iş piyasasına erişimi, durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler ile istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik şartların gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, iş kolu veya mülki veya coğrafi alan itibari ile sınırlandırılabilir,
- Usul ve esaslar bakanlığın görüşü alınarak ÇSGB tarafından belirlenir.

Yükümlülükler kapsamında ise başvuru sahibinin çalışma durumuna ait güncel bilgileri otuz gün içinde bildirmesi, gelirlerini, taşınır ve taşınmaz mallarını otuz gün içinde bildirmesi, adres, medeni hal değişikliklerini 20 iş günü içinde bildirmeleri; kendisine sağlanan hizmet, yardım ve diğer imkânlardan haksız olarak yararlandığının tespit edilmesi halinde, bedellerini tamamen ve kısmen geri ödemekle yükümlüdür (YUUK, 2013).

Geçici Koruma Yönetmeliği 29'uncu madde;

- Geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar bakanlığın görüşü alınarak ÇSGB teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir,
- Geçici koruma kimlik belgesine sahip olanlar çalışma izni için ÇSGB'ye başvurabilir,
- Yabancıların çalışamayacağı iş ve mesleklere ilişkin mevzuattaki hükümler saklıdır,
- Verilen çalışma izinlerinin süreleri, geçici koruma süresinden fazla olamaz, geçici koruma sona erdiğinde izin sona erer,
- Verilen çalışma izni kanunda düzenlenen ikamet izinleri yerine geçmez (GKY, 2014).

Ayrıca Bakanlar Kurulu tarafından 11.01.2016 tarihinde 15.01.2016 tarihli "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik" çıkarılmıştır. Bu yönetmelik;

- Çalışma izni başvurusu geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştıracak işverenler tarafından yapılır,
- İş yerinde geçici koruma kapsamında çalışan sayısının, aynı iş yerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının % 10'unu geçmemesi,
- Sağlık meslek mensupları için Sağlık Bakanlığı'ndan, eğitim meslek mensupları için MEB'den veya YÖK'ten izin alınması,
- Çalışma izni başvurusuna ilişkin Bakanlıkça değerlendirmenin sonucu, işverene ve İçişleri Bakanlığına çevrimiçi olarak bildirilmesi,
- Çalışma izni verilen geçici koruma sağlanan yabancıların, işinin gereği olarak farklı bir ilde bulunmasının zorunlu olduğu hallerde Göç İdaresi İl Müdürlüğüne bildirmekle yükümlü olması,
- Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izin muafiyeti veya izni olmaksızın Türkiye'de çalışamayacağı/çalıştırılmayacağı,
- Her seferinde en fazla bir yıl süreli izin verileceği hususlarını kapsamaktadır demektir.

Suriyelilere yönelik sağlık konuları kapsamında;19.02.2011 tarihinde yürürlüğe giren Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliğine istinaden AFAD ilk olarak gelen yabancıların barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını diğer bakanlıklarla koordine ederek yürütmüştür (GİGM Göç İstatistikleri, 2018). Bu bağlamda, bütün sağlık giderleri AFAD tarafından karşılanmaktadır. 2013/08 numaralı genelge ile sağlık ve diğer hizmetlere erişim kapsamı genişletilmiş, Türkiye genelinde 11 ilden 81 ile çıkarılmıştır.

Sağlık hizmetleri halen AFAD tarafından yayımlanan 2015/8 sayılı genelge ve Sağlık Bakanlığı 04.11.2015 tarihli ve 9648 sayılı "Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar" yönergesi çerçevesinde yürütülmektedir. Sağlık Bakanlığı tarafından birinci basamak koruyucu, tanı ve tedavi edici sağlık hizmetleri kapsamında; ayaktan tanı ve tedavi, bağışıklama, bulaşıcı hastalık ve salgın ile mücadele, tüberkülozla mücadele, çevre sağlığı, kadın ve üreme sağlığı, çocuk ve ergen sağlığı hizmetleri verilmektedir. Bu hizmetlerin sunumu, GBM'lerde toplum sağlığı personeli, dışında ise başvurdıkları aile ya da toplum sağlığı merkezi personeli tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu sağlık hizmetlerinin alımı AFAD ile Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile sağlanmaktadır. Protokol sağlık hizmetlerine; yurt dışından getirilmesi gereken ilaçların bedellerinin geri ödeme kuralları içinde başkanlık tarafından ödenmesi, yurt dışı kemik iliği/kök hücre/kordon kanı getirilmesi, üniversite ve araştırma hastaneleri tedavi giderlerinin ve organ nakillerinden kemik iliği nakil bedelinin ödenmesi, kısırlık tedavisi vb. bazı katkılar da sağlamıştır.

Yukarıda kısa hatlarıyla ifade edilen ve ilgili mevzuattan da görüleceği üzere önceleri krizin yönetimi hem devlet kurumları hem de ulusal/uluslararası kuruluşlar tarafından yönetilmiş, 2014 yılından itibaren GİGM asıl yetkili olarak devam etmiştir. AFAD ve Kızılay ilk başlarda kriz müdahalesi şeklinde ve sonraları barınma merkezlerinde görev almıştır. Alanda AFAD, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Kızılay ile başta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) olmak üzere birçok ulusal ve uluslararası Sivil Toplum Kuruluşu (STK) yer almıştır.

3. Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri, Tehditler ve Fırsatlar

Suriyelilerin Türkiye'ye Etkileri kapsamındaki araştırmalar, Türkiye'de Suriyelilere karşı toplumda yüksek düzeyde kabul gördükleri ancak bazı alanlarda önemli hassasiyet ve tereddütlerin de olduğunu göstermektedir. Bunlar; Kamu hizmetlerindeki yetersizlikler (eğitim, sağlık, belediye gibi), Ekonomik endişeler (işsizlik, düşük gelir, kira artışı vb.), Güvenlik kaygıları (Şahsi, asayiş, tedirginlik, toplumlar arası gerginlik gibi), Temel haklar ile ilgili endişelerdir (çalışma ve oturma izni, vatandaşlık gibi) (Tunç, 2015:58).

Bu makalede yapılan araştırmalara uygun olacak şekilde ekonomik, eğitim, güvenlik ve diğer (sağlık, barınma, kapasite yetersizliği ve uyum konularını içeren) başlıklarda olmak üzere Suriyeliler kaynaklı etkiler, tehditler ve fırsatlar tespit edilmeye çalışılacaktır.

3.1. Ekonomik

Suriyelilerin genelde Türk ekonomisine özeldir ise yerel ekonomiye belli açılardan katkı sunduğu söylenebilir. Özellikle sınır illerinde talep arttıkça temel gıda maddeleri, konut kiralari ve ev fiyatları yükselmiş, eski kiracıların çıkarılarak yenilerinin alınmasına neden olmuş, hayat pahalılığı ortaya çıkmıştır. Çocuk işçiliği artmıştır. Ekonomik alanda dile gelen bir konu Suriyelilerin sanayide, tarımda ve küçük çaplı işletmelerde kaçak yollarla ucuz işgücü olarak çalıştırılmasıdır. Diğer taraftan Gaziantep, Mersin ve Kahramanmaraş gibi sanayinin nispeten geliştiği illerde özellikle Türk Vatandaşlarının çok tercih etmediği vasıfsız yeni işgücü ihtiyacını Suriyeliler doldurmuştur. Ayrıca barınma merkezlerinde yaşayanların temel ihtiyaçları yerel firmalar tarafından tedarik edildiğinden özellikle tekstil, gıda alanlarındaki firmalara ekonomik getiri sağlamıştır. Uluslararası

toplumun Suriye'ye gönderdiği yardımlar da bu firmalar aracılığı ile gönderilmektedir. Bu iki husus ekonomik bir fırsat yaratmıştır (ORSAM Raporu 195, 2015:17-18).

2010-2016 yılları Türkiye Geneli işsizlik oranlarına bakıldığında % (11,1), (9,1), (8,4), (9,0), (9,9), (10,3) ve (10,9) gibi dalgalanmalar olsa da ciddi bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. 12 ilde (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye, Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) ayrıca bu hususa bakıldığında ise % (13,6)'dan (14,4)'e, % (12,1)'den (14,3)'e, % (13,1)'den (17,2)'ye, % (11,8)'den (28,3)'e çıktığı görülerek bölgesel bir artıştan söz edebiliriz. Buradan Suriyelilerin Türkiye geneli işsizlik oranları üzerinde etkisinin olmadığı ya da sınırlı olduğu ancak bölgesel etki yarattığı kanaati ortaya çıkmaktadır (Duruel, 2017:214-215).

İstihdam oranı ise, Türkiye genelinde 2010-2016 yıllarında % (41,3), (43,1), (43,6), (43,9), (45,5), (46,0) ve (46,3) olmak üzere sürekli artış göstermiştir. 12 ilde ise istihdam; % (42,6)'dan (39,4)'e, % (39,4)'den (38,7)'e, % (29,1)'den (37,4)'e, % (31,8)'den (28,0)'a değişmiştir. Burada Şanlıurfa ve Diyarbakır hariç diğer illerde artış görülmemiştir (Duruel, 2017:214-215).

İşgücüne katılıma bakıldığında; Türkiye genelinde 2010-2016 yıllarında % (46,5), (47,4), (47,6), (48,3), (50,5), (51,3) ve (52,0) olmuştur. 12 ilde ise işgücü; % (49,3)'den (46,0)'a, % (44,8)'den (45,2)'ye, % (33,5)'den (45,2)'ye, % (36,0)'dan (39,1)'e değişmiştir. İşgücüne katılımı Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Batman, Şırnak ve Siirt illerinde Türkiye geneli paralelinde artış görülmüştür (Duruel, 2017:214-215).

Suriyelilerin genel olarak 7 yılı aşkın süredir Türkiye'de bulunmalarında en ön plana çıkan sorun ekonomi kaynaklıdır. Beraber getirilen hazır birikimler ya bitmiş ya da bitmek üzeredir. 2016 yılında çıkarılan çalışma izni mevzuatı hem kısıtlı hem de bürokratik işlemleri çok olan prosedürler gerektirmektedir. İzin alınarak çalışma izni sayıları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından yıllık olarak yayınlanmaktadır. Bu raporlara göre hazırlanan Tablo-5'te görüldüğü gibi 2011 yılında toplam 17.466 yabancı çalışma izni almış, bunların 118'i Suriyeli olarak kayıtlanmıştır. Suriyelilerin 2016 yılına kadar artan sayıda izin aldıkları görülmekle beraber dikkat çeken husus yabancı izinlerinin bir önceki yıla göre 2011 yani Suriyelilerin gelişinden itibaren % (85), (42), (14), (23), (14) oranlarında artışına karşılık Suriyelilerin izin alma artışının bu oranlardan çok daha büyük oranlar olan % (86), (261), (220), (58), (231) oranlarda olmasıdır. Bir başka husus ise toplam yabancılara verilen izinlerin içerisinde Suriyelilerin aldığı izinlerin de oransal olarak ciddi yükseliş

yaptığıdır % (0,68'den 18,07'e). 2016 yılında toplam yabancılara verilen izinlerin %18,07'sini kaplayarak ciddi miktarlara yükselmesi çalışma hayatında Suriyelilerin potansiyelini göstermektedir.

Tablo-5: Türkiye'de Yabancılara Verilen Çalışma İzni Sayıları (ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri, Tablodaki İstatistikler Yabancıların Çalışma İzinleri 2011-2016 Yılları Raporlarından üretilmiştir)

* Bir önceki yıla göre artış yüzdesi

** Suriyelilerin toplam yabancılara verilen izin miktarı içerisindeki yüzdesi

Yıllar	Genel (Tüm Dünya Ülke Vatandaşları)					Suriyeli					G/S
	Sürelili	Süre siz	Bağı msız	Toplam	% *	Sürelili	Süre siz	Bağı msız	Toplam	% *	%
2003	804	50	1	855							
2004	7.065	226	11	7.302	754						
2005	9.248	159	31	9.438	29						
2006	10.465	120	18	10.603	12						
2007	8.823	96	11	8.930	-16						
2008	10.582	107	16	10.705	20						
2009	13.931	83	9	14.023	31						
2010	14.098	101	2	14.201	1						
2011	17.318	132	16	17.466	23	117	1	0	118		0,68
2012	32.190	80	9	32.279	85	219	1	0	220	86	0,68
2013	45.723	93	9	45.825	42	794	0	0	794	261	1,73
2014	52.197	95	3	52.295	14	2.541	0	0	2.541	220	4,86
2015	64.402	115	4	64.521	23	4.019	0	0	4.019	58	6,23
2016	73.421	115	24	73.560	14	13.288	2	0	13.290	231	18,07

Suriyelilerin ekonomiye diğer katkısı Ortadoğu ülkeleri ile son derece iyi ilişkilere sahip Halepli tüccarların Türkiye'den ticaret yapmasıdır. Türkiye'nin makro-ekonomik göstergelerine bakıldığında, Suriyelilerin genel bütçe ve işsizlik oranlarına etkisi görülmektedir. Bütçeden harcanan para 2015 itibarı ile 4,5 milyar dolar civarındadır. 2014 Kasım işsizlik oranı 10,1 gibi bir rakama yükselmiş, nedeninin Suriyeliler olması ihtimali yüksektir (ORSAM Raporu 195, 2015:18-19).

Gaziantep, Adana, Kahramanmaraş ve Mardin'de mülteci akımı sonrası ihracat ve ticaret dengesinde (ihracat ile ithalat arasındaki fark) olumlu bir gelişme gözlemlenmiştir (ORSAM Raporu 196, 2015:33).

Suriyeliler, başta Gaziantep çoğu sınır illerinde işgücü açığını kapatmaktadır. Suriye'den yatırımcılar, sermayelerini Türkiye'ye taşımıştır. Gaziantep'te Suriyeli firmalar iç savaş öncesinde 60 iken 2014'te 209'a, Mersin'dekiler ise 2009'da 25 iken 2014'te 279'a yükselmiştir. Bu tüccarların Türk mallarını, Ortadoğu pazarına kendi ağlarını kullanarak pazarlamaları

savaşın sınır illerinin ihracatı üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi azaltmış görülüyor (Oytun, 2015).

Türkiye'ye gelen Suriyelilerin yasal ve yasa dışı olmak üzere 3 milyar dolar getirdikleri, bankalarda 1.2 milyon TL tuttıkları bilinmektedir (Sağiroğlu, 2016:136).

Suriyeliler daha 2013 yılında iş gücü piyasasına katılmayı isteyip istemedikleri sorulduğunda % 77 oranında kadın-erkek iş aradıklarını ve çalışmak istediklerini beyan etmişler, meslek edindirme ile ilgili bir kurs düzenlenirse katılmak ister misiniz? sorusuna da %47 oranında katılmak istediklerini belirtmişlerdir (AFAD, 2013).

Genel hatlarıyla Suriye'deki iç savaş sonrası iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler düşüştür. Temel neden güvenli nakliye imkânının kalmamasıdır. Ticaret hacmine bakıldığında; 2010'da 2 milyar 297 milyon dolar 2011'de 1 milyar 946 milyon dolar ve 2012'de 400 milyon dolara gerilediği görülmektedir. Sosyo-ekonomik dengeyi yerle bir etmiş yapı göze çarpmaktadır (Canyurt, 2015:139).

Suriyelilerce yoğun illerde işçi ücretlerinin düştüğü ve enformel sektörlerde yerel halkın işsiz kaldığı gözlemlenmektedir (ORSAM Raporu 196, 2015:33-34).

Çalışma hayatındaki esas problem mevzuattan kaynaklanmaktadır. 2013 ve 2014 yıllarında Suriyelilerin çalışma izniyle ilgili yönetmeliklerde bahsedilmesine rağmen gerekli veya yeterli işlem tesis edilerek çalışma izni verilememiştir. 2016 yılındaki yönetmelik çalışma hayatına katılımı düzenlenmiş, ancak prosedürleri, sayısal kısıtlama ve süreli verilen izin hakkının fazla tercih edilmemesi sonucunu doğurmuştur. Kayıtsız çalışma normal algılanan çalışma şekli haline almıştır.

3.2. Eğitim

Türkiye'de son on yılda eğitim kapsamında sınıf büyüklüklerinin azaltılması alanında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Fakat Suriyelilerden sonra Gaziantep, Hatay, Kilis, Şanlıurfa, Mersin, Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Mardin'de sınıf büyüklükleri ortalama 1-5 öğrenci artarak olumsuz etki yaratmıştır (ORSAM Raporu 196, 2015:33).

Suriyeli çocukların barınma merkezlerindeki okullara gitme oranı % 90 seviyesinde olmakla beraber bu oran tüm Suriyeli çocuklar içerisinde % 13'e denk gelmekte ve oranın çok düşük olduğu görülmektedir. Ekonomik zorluklar eğitim yerine çocukların çalıştırılmasına sebep olmaktadır. Türk okullarında Türkçe eğitim verilmesi de lisan

yetersizliğinden çocukların devamını etkilemektedir. Bu konudaki bir diğer sorun ise uyum problemidir (Öztürk, Çoltu, 2015:193).

Suriyelilere özellikle çocuklara yönelik eğitim öğretimin sağlanması için çalışmalar yürütülse de Türkiye’de toplamda 708 bin okul çağındaki Suriyeli çocuğun 400 bininden fazlasının okula gitmediği rapor edilmiştir (Human Rights Watch, 2015:22).

Suriyelilerin eğitimi büyük bir problem alanıdır. Türkiye’nin okur-yazar olmayan oranı % 3,78’dir. Suriyelilere bakıldığında en iyimser haliyle % 18’den fazladır (Erdoğan, 2017:27). Büyükler istatistik dışı bırakılırsa zorunlu eğitim çağında 1.150.791 (veriler doğru kabul edilirse) Suriyeli bulunmaktadır. Murat Erdoğan’ın araştırmasına göre bu çocukların % 60’ı okula kayıtlı olmasına rağmen çoğu devamsızlık yapmaktadır. Ayrıca Suriye ve Türk müfredat olması hem uyum hem de dil problemi yaratmaktadır. Bunun yanında ciddi bir tehdit de okullardaki kapasite yetersizliği, buna ayrılacak bütçe sorunu ve eğitim kalitesidir. Okul çağı çocukları için ilave 28.545 derslikten oluşan 1.189 okul gerekmektedir. Maliyeti ortalama 2 milyon avrodur (Erdoğan, 2017:27).

Kayıp kuşakların olmaması, iki toplumun birbirini anlayarak huzurlu bir ortak gelecek yaratmak için çocukların eğitimi en öncelikli konu olmalıdır. Ancak böyle tehdit görülen hususlar gelecekte fırsata dönüşebilir.

3.3. Güvenlik

Açık kapı politikası ve insani duygularla uygulanan Suriyelilerin kabulü, özellikle 2013 ve 2014 yılından itibaren sadece Esad’ın zulmünden kaçanların değil değişik örgüt ve tehditlerden dolayı da yer değiştirenlerin ülkemize girmesine neden olmuştur. Bu kontrolsüzlük güvenlik konusunda zafiyet olduğu izlenimi yaratmıştır. İstanbul, Sultanahmet, Suruç, Ankara Tren Garı, Ankara Devlet Mahallesi, Ankara Kızılay Meydanı, İstanbul İstiklal Caddesi, Gaziantep, Kayseri, Akçakale, Cilve Gözü Sınır Kapısı, Reyhanlı, Kilis, Diyarbakır, Ağrı Doğubayazıt, İstanbul Dış Hatlar Terminali, Diyarbakır Bölge Trafik, Van Polis Merkezi ve Gaziantep Şahinbey gibi yerlerde meydana gelen bombalı saldırılar, havan tacizleri ve canlı bomba eylemlerinin, kayıtsız bir şekilde ülkemize alınan kişiler tarafından gerçekleştirildiğine yönelik bir kanı oluşturmuştur.

Gelinen noktada; kontrolsüz ve kayıtsız geçişlerde Suriyeliler kaçakçılarla işbirliği halinde sınırı geçerek gelmişlerdir. Kayıt altına alınanlarda vizenin kalkması ise giriş çıkışları artırmış ve kontrolün sağlanmasında kaotik bir durum oluşturmuştur. Suç olduğu bilinen hırsızlık,

yan kesicilik ve dilencilik gibi adi suçlarda görülen artışın da Suriyelilerden kaynaklandığı görüşü toplumda ortaya çıkmaya başlamıştır.

Ülkelerindeki çatışmalardan kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin, adli olaylara karışma ve suç oranı 2011'den 2014'ün Haziran dönemine kadar on binde otuz üç olmuştur. Neden olması muhtemel en ciddi güvenlik riski yerel halk arasında var olan tepkinin bir provokasyon neticesinde şiddet içeren kitlesel tepkiye dönüşmesidir. Suriye'de konuşlanmış terör örgütleriyle bağlantılı olabilecekleri veya yardım yataklık yapabilecekleri algısı toplumların arasının gergin olmasına neden olmaktadır (Ağır, Sezik, 2015:116).

2011 yılından bu yana Türkiye'de meydana gelen terör saldırılarında kayıt dışı bulunan Suriyeliler kaynaklı olabileceği algısı yerleşmiştir. Ayrıca kalma süreleri arttıkça ekonomik kaygılar Suriyelilerde de kaygı yaratmıştır. Bu kaygılar karşılıklı olarak iki toplum arasında asayiş sorunu yaratma potansiyeli bulunmaktadır (Öztürk, Çoltu, 2015:194).

3.4. Diğer

Suriyelilerin kendi ülkelerine yakın bölgelerden başlamak üzere yoğunlukla yaşadığı sınır illeri yoğun klinik hizmeti vermekte zorlanmışlardır. Psikolojik rahatsızlıklar en öne çıkan rahatsızlık bağlamında öncelikle psikolog ve diğer uzman doktor yetersizliği ile kapasite sorunu göze çarpmaktadır (Öztürk, Çoltu, 2015:193).

Fiziki şartlar ve sağlık çalışanları bağlamında kapasite sorunu yaşanmaktadır. Sağlık hizmetleri ile ilgili diğer etki; Türkiye'de görülmeyen aşısı bile artık kullanılmayan çocuk felci, kızamık ve şark çibani grubu bazı hastalıkların sınır illerinde görülür hale gelmesi toplum sağlığını bozmasıdır (ORSAM Raporu 195, 2015:20).

İlk andan itibaren Barınma Merkezlerine yönlendirilen ancak göçün kitlesel boyutlara ulaşmasıyla Türkiye'nin dört bir tarafına dağılan Suriyelilerin kaldığı konutlar (barınma merkezlerindeki çadır, konteynerler dâhil) kendilerinin de ifade ettiği gibi ailelerine yeterli hacim ve evsafa değildir. Kendileri için güvenli olmayan, iklim şartlarına da çok uygun olmayan yerlerde hayatlarını idame ettirmektedirler (AFAD, 2013:36). Bu şartlardaki konutlarda kalmalarının ana sebebinin kira olduğu, kirayı ödeyemedikleri gibi temel ihtiyaçlar olan giyecek, battaniye, ayakkabı gibi malzemelerden de eksik oldukları ve parklarda geceledikleri tespit edilmiştir (Yüksel, Bulut, Mor, 2014:9).

Suriyelilerin gelmesiyle il veya ilçelerindeki nüfus sayısı (Türk Vatandaşı) oranında bütçe alan belediyelerin çöp toplama, toplu taşıma,

trafik, su temini ve dağıtımı, şehir temizliği, zabıta hizmetleri, inşaatların kontrolü, kültürel faaliyetler gibi görevleri artmıştır. İlave olarak şehirlerin yol, şu şebekesi, kanalizasyon sistemi vb. altyapısı bu birden artan nüfusa göre inşa edilmemiştir (ORSAM Raporu 195, 2015:20).

Sonuç

2011 yılında 252 Suriyeli ile başlayan göç, sonraları kitlesel bir hale dönüşmüş, yedinci yılında 3.5 milyonu aşan miktara ulaşmıştır. Kısa sürede gerçekleşen göç, Türkiye'de değişik etkiler yaratmıştır. Türkiye Suriyeli sığınmacıları (hukuki adıyla geçici koruma altındaki kişileri) en baştan itibaren komşuluk ilişkileri, akrabalık ve zalimden kaçan mazlumlar olarak algılayarak “açık kapı politikası” ile ülkemize almıştır. Bu kabul ile beraber karmaşık bir süreç ile bölgesel konumunu ciddi etkileyen bir duruma girmiştir. Ülkeye alınan sayısı 3.5 milyonun üzerinde olan Suriyeliler Türkiye'nin birçok konudaki özellikle kalkınmadaki istatistiklerinin düşmesine neden olmaktadır.

Kitlesel akın devletin her türlü merkezi ve yerel mekanizmalarını etkilemiş ve politikaların değişimine sebep olmuştur. Ekonomi, eğitim, güvenlik, sağlık ve uyum gibi temel konularda değişimin izleri görülmeye başlanmıştır. Yedinci yılını dolduran misafirlik süresinin daha ne kadar süreceği belli olmadığından kalıcılığın da olabileceği düşünülerek hem iç hem de dış politikaların değişime uğrayabileceği anlaşılmaktadır.

Uyum ve entegrasyon düşünülürken sorunların en az bugün yaşanan kadar olabileceği, daha da artabileceği kabul edilerek dil, kültür, yaşam farklılıkları olan iki toplumun dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle sınır bölgelerinde, yoğunluklu Suriyelilerin yaşadığı yerlerde boşanmaların arttığı, çok eşliliğin çoğaldığı, çocuk işçilerin yaygınlaştığı, etnik-mezhepsel kutuplaşmaların yer yer görüldüğü unutulmamalıdır.

Sosyal uyum problemi olarak algılanan Suriyeliler; farklı dil, kültür ve yaşam tarzları ile çok eşliliğin ortaya çıkması, buna bağlı boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarının yaşanması, bazı şehirlerde etnik ve mezhepsel kutuplaşmaları körüklemesi ya da yaratması, çarpık yapılaşma ortaya çıkan toplumsal etkiler yaratmışlardır (ORSAM Raporu 195, 2015:16).

Suriyelilere yönelik yerel halkın tepkisini önlemeyi içeren geniş kapsamlı bir politika hayata geçirilmelidir. Konu bir sosyal uyum sorunu olarak ele alınmalı bütüncül bir politika uygulanmalıdır (ORSAM, 2015:9).

Suriyelilerin genel olarak emek piyasası başta olmak üzere Türkiye ekonomisine etkileri olduğu muhakkaktır. Benzer şekilde ekonomiye

etkilerin emek piyasasına da yansımaları vardır. Suriyeliler için yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde merkezi ve yerel yönetimler ile ulusal ve uluslararası yardım kuruluşlarının yaptığı harcamaların toplam talebi büyütme, üretim ve istihdamı artırdığı söylenebilir. Türkiye, BM ve Uluslararası toplum Suriyeli sığınmacıların yaralarının sarılması ve yeniden normal hayata tutunmaları için 25 milyar dolar, 12 milyar dolar, 500 milyon dolar gibi açıklanan miktarları harcamışlardır. Bu harcanan miktarlar genel anlamı ile bölgede ekonomiyi canlandırmış ve hareketlendirerek katkı sağlamıştır. İşsizlik üzerine sınırlı etkisi tespit edilmiştir.

Emek piyasasında düşük ücretlere ve sigortasız olarak çalışıldığı gerçeği yerinde bir tespittir. Suriyelilerin kayıt dışı çalıştıkları, işverenlerin verdiği her ücreti kabul ettikleri de doğrudur. Bu Türk işçileri için kötü bir durum yaratmakla beraber Suriyelilerin yürürlüğe geç giren çalışma izni mevzuatı dolayısıyla bu duruma düştüğü anlaşılmaktadır. Yaşları genç olan Suriyeli nüfusun ileride çalışma yaşına geldiklerinde iyi bir yönlendirme ve politika ile boşta bulunan veya yok olmakta olan emek piyasasına ciddi katkılar yapabilme potansiyeli de bulunmaktadır.

Göçün önemli nedenlerinden biri olan işsizlik sorunu, göç olayından sonra da önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Göçün ekonomik sonuçlarında işsizlik kadar önemli bir diğer nokta da, istihdam biçimi ile ilgilidir.

Eğitim konusunda öncelikle zorunlu eğitim yaşındakileri derhal sonrasında geriye kalanlar ile ilgili tedbirler alınarak Türkiye ortalamalarına ve ötesine çıkacak bir strateji geliştirilmelidir. Kampların dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin eğitim öğretim hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılması için çalışmaların yasal düzenlemeler ile yapılması, sürecin sağlıklı olarak sürdürülebilirliği ve geniş kitlelerin desteğinin sağlanması açısından daha fazla kamuoyu desteği kazanma konusunda çalışmaların yapılması gerekmektedir.

HRW Mülteci Hakları Programı araştırmasının da vurguladığı gibi Türkiye'ye Suriyeli çocuklara gerekli eğitimlerin uygun bir biçimde verilebilmesi için uluslararası çevrelerin de bu çabalara mutlaka destek vermesi ve bir an önce hükümetlere harekete geçme çağrısı yapılması (Human Rights Watch, 2015).

Güvenlik ve asayiş diğer önemli bir husustur. Algı olarak Türklerde, bu tür sorunları Suriyelilerin çıkardığı gibi yanlış bir eğilim vardır. Yapılan araştırmalar bunun doğru olmadığını göstermektedir. Adli olaylara karışma oranları oldukça düşüktür. Ancak Türklerin davacı olma oranı yüksektir. Bu konu ileride iki toplumu karşı karşıya getirebilecek provokasyon

niteliğindeki güvenlik risklerini beraberinde getirmektedir. Kaygı duyulan terör içerikli olayların beraber yaşanan günlük hayatta seri, şeffaf ve adaletli bir şekilde çözülmesiyle üstesinde gelinebilir. Uzun vadede dikkatli, titiz ve kamuoyunu tatmin eden ortak akıl ürünü çözümler getirilirse bu tehdit fırsata dönüşebilir.

KAYNAKÇA

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (Başbakanlık) (AFAD), Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları.
- Ağır, O., Sezik, M., “Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları”, *Birey ve Toplum Dergisi*, Bahar 2015, Cilt:5, Sayı:9.
- Canyurt, D., “Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler”, *Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi*, sayı:48, Mart-Nisan 2015.
- ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri:Yabancıların Çalışma İzinleri 2011-2016 YıllarıRaporları, <https://www.cs.gb.gov.tr/home/contents/istatistikler/yabanci_calismaizinleri/>,Erişim Tarihi:22.07. 2018.
- Duruel, M., “Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler”, *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Haziran 2017, Cilt:3, Sayı:2.
- Erdoğan, M., (2015), Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum (1.Baskı), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- GİGM Göç İstatistikleri, <http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713>, Erişim Tarihi:06.04.2018.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014), 13.10.2014 tarihli 2014/6883 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.
- GİGM Suriyelilerle İlgili Çalışmalarımız, www.goc.gov.tr, Erişim Tarihi:06.04.2018.
- Human Rights Watch, (2015), “When I Picture My Future, I See Nothing: Barriers to Education for Syrian Refugee Children in Turkey”, USA.
- Kızılay Suriye Krizi Genel Bilgiler, <<https://www.kizilay.org.tr/KizilayMedya>>, Erişim Tarihi:06.04.2018.
- ORSAM Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri Raporu, No:195, Ocak 2015, Ankara.
- Oytun, O., “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”, ORSAM Ortadoğu Araştırmacısı Yazısı, 2015.

Öztürk, S., Çoltu,S.,”Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7, Sayı:13,ss.188-198.

Sağiroğlu, A.Z. (2016). “Not Only A Burden But Also A Contribution: Impacts Of Syrians On Turkish Economy”, Eroğlu, D. Cohen, J.H., Sirkeci, I. (eds.), *Turkish Migration 2016 Selected Papers*, London.

Tunç, A.Ş., “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri:Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”, *Tesam Akademisi Dergisi*, Temmuz 2015, 2 (2), 29-63.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUUK), 6458 sayılı Kanun, 2013.

Yüksel,U., Bulut, M.N.,Mor, Z., “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler”, *İnfoğrafik Rapor*, Uluslararası Barış Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2014.

EXTENDED SUMMARY

MIGRATION FROM SYRIA TO TURKEY: THREATS AND OPPORTUNITIES

Humanity has continued its mobility throughout the history. The most important reasons of these movements are climate such as the hardness of the winters and the dryness of the summers and geographical conditions such as having above and ground resources. In accordance with the conditions of the present time, disputes between the tribes and the conflicts related to them and civil wars after the establishment of the modern state, the occupations of the countries, the changes of political systems, especially the violations of the human rights and the unequal distribution of these rights, epidemics and concerns about health-related problems, population growth, and lack of resources have led to the shift of people to places of geographies other than where they were born.

Together with geopolitical position in the world and the above-ground sources, Turkish geography has been an area of intense human mobility. Individual or mass migration to Turkey's geography and peripheral countries coming from East to West (Europe) and coming from South (Africa) to the developed countries of North (Europe) has been steady state.

When the unrest that began in 2011 in Syria, soon turned into a civil war with numerous actors, history witnessed one of the most serious humanitarian crises. The first mass Syrian migration towards Turkey began with the admission of 252 Syrian citizens' border crossing from Cilvegozu border customs in the Yayla Dağı, Hatay on 29 April 2011 (Erdoğan, 2015: 5). Turkey implemented "Open Door Policy" to the Syrians arriving in large numbers with reasons such as primarily humanitarian reasons, geographical

proximity, close cultures and beliefs (Duruel, 2017: 208). According to the official records of the Directorate of Migration Management of the Ministry of Internal Affairs (GİGM) as of 24.05.2018, 3,589,384 Syrians were taken under temporary protection (GİGM, 2018). 228,221 (6%) of these Syrians are living in the temporary housing facilities (21 in 10 cities), remaining 3,195,986 (94%) is distributed to all cities of Turkey.

Syrians in Turkey can be seen as a community of young people. 505,904 of Syrian is in pre-school, 1,150,791 is in compulsory education at the age (5-18), 1,863,414 is at working age (18-65 years). It can be concluded from these figures that over 500 thousand Syrians children were born in Turkey. Syrians are 1,947,053 men (55%) and 1,642,331 women (45%).

In this article, the impacts of Syrians, including economic, educational, security and others (including health, shelter, lack of capacity, and integration) will be determined in line with the current researches. Within the scope of economy; It can be said that the Syrians contribute to the Turkish economy in general and the local economy in particular. Especially, as demand increased in the border provinces, basic food items, housing leases and house prices increased, the old tenants were removed and the new ones were in, and the cost of living was raised. Child labor has increased. An issue in the economic sphere is that Syrians should be employed as illegal labor in industrial, agricultural and small-scale enterprises.

In the cities where the industry is relatively developed, Syrians filled the demand for new labor force, which is not preferred by Turkish citizens. In addition, since the basic needs of the people living in the temporary housing facilities are supplied by local firms, they have provided economic income to the companies in the textile and food sectors. The aid that the international community sends to Syria is also sent through these companies. These two issues created an economic opportunity (ORSAM Report 195, 2015: 17-18)

Between the years 2010-2016 there can be said no effect on unemployment rates of Turkey or limited, the regional impact arises. Employment rates have not increased in all cities except Şanlıurfa and Diyarbakır. Şanlıurfa, Istanbul, Mardin, Batman, Şırnak and Siirt observed an increase on the labor force participation parallel to Turkey's average (Duruel, 2017: 214-215).

According to the annual reports by the Ministry of Labor and Social Security work permits from the year 2011 to the present day, Syrians

received an increasing number of permits compared to the citizens of other countries. It shows that Syrians have the potential in the working life. But the workers' wages have fallen in the provinces which are dense by the Syrians and that the local people are unemployed in the informal sectors (ORSAM Report 196, 2015: 33-34).

Within the scope of education; even though some efforts were made to Syrians in particular for children to have education it has been reported that more than 400.000 Syrian children out of 708.000 do not attend school in Turkey (Human Rights Watch, 2015: 22). According to Murat Erdoğan's research, 60% of these children are enrolled in school but most of them are absent. Moreover, having Syrian and Turkish curriculum create both harmony and language problems. There is also a serious threat in schools due to lack of capacity, budget and training quality (Erdoğan, 2017: 27).

In the scope of security issues; implementing open-door policy and humanitarian reasons has led not only to those who have escaped from the persecution of Assad, but also to those who are displaced by different organizations and threats. This uncontrolled appearance has created the impression that there is weakness in security. Bomb attacks in many places, mortal attacks and live bombing have created a sense that security is carried out by people who are unregistered. The idea in the Turkish society that the increase in ordinary crimes such as theft, pickpocketing and begging is caused by Syrians. The perception that the Syrians can be connected to terrorist organizations deployed in Syria may raise the tension between societies (Ağır, Sezik, 2015: 116).

As a result; mass influx affected all central and local mechanisms of the government and led to the change of policies. The traces of change may be seen in the economy, education, security, health, integration and basic services.

The expenditures of central and local administrations and national and international aid organizations in the regions where Syrians live intensively may increase the total demand, increase production and employment. The amounts spent have stimulated the economy in the region. But the limited effect on unemployment was determined.

The low wages and uninsured work in the labor market is valid. It is also true that the Syrians work informally and accept all the wages paid by the employers. The young Syrian population has the potential to make serious contributions to the labor market, which is idle or is in vain, with good guidance when they reach their working age.

Turkey should develop a training strategy in the education issue starting from taking measures to include compulsory education ages immediately later on oldies.

Beyond all mentioned above security is another important concern. There is a wrong tendency in the Turks as perceptions of the Syrians create the security problems. Researches show that this is not true. The forensic incidents are very low. However, the suing rate of Turks is high. This issue brings with it provocative security risks that may confront the two communities in the future. Concerns of the terror activities in the daily life can be overcome with transparent, quick and fair solutions. In the long term, this threat can be turned into an opportunity if it is careful, meticulous and satisfying public opinion with common sense solutions.